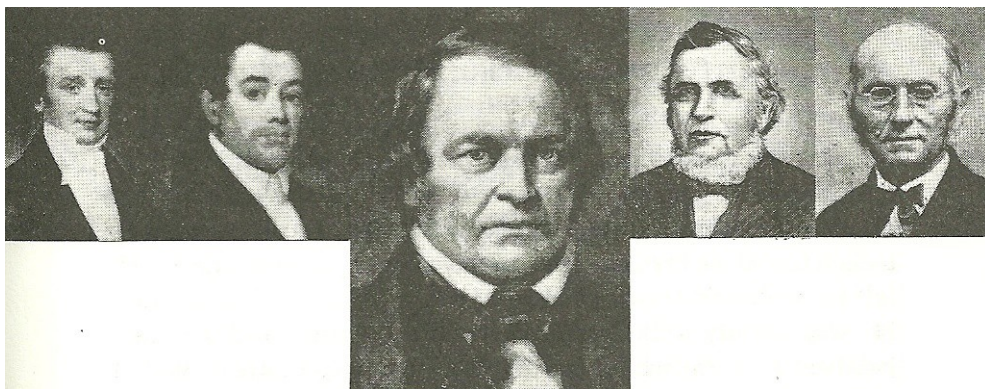

Az első lelkészek csatlakozása az ügghöz

Ugorjunk vissza ismét 1838 évhez, és ismerkedjünk meg közelebbről Miller legelső lelkész híveivel, az első négy férfivel, akik fenntartás nélkül gyülekeztek az ő második advent zászlaja alá. Vizsgáljuk meg hátterüket, táltumaikat, neveltetésüket, állásukat és különböző kapcsolataikat. Figyeljünk fel különleges jellemvonásaikra és sajátos közreműködésükre. Egyedülálló és kimagasló négyest alkottak. Kevés mozgalom hozott össze ilyen változatos és vezetőképesű férfiakat, mint akik először csatlakoztak a William Miller által vezetett advent ügghöz. Először Josiah Fitch kiváló metodista lelkészt mutatjuk be. Azután Charles Fitch következik, az istenfélő presbiteriánus reformer. A következő Joseph Bates kapitány, a bátor tengerész kapitány és világutazó, és végül Joshua V. Himes, páratlan képességű újságíró – mindkettő a Keresztény Összeköttetés tagja. E négy személyhez azonban hamarosan csatlakozott a más világossággal rendelkezők serege, némelyikük kisebb, némelyikük nagyobb értelmi képességgel. Miller természetesen baptista volt.

I. Litch – az első metodista lelkész, aki elfogadja az adventizmust

(529)

Miller és az első lelkészek kvartettje

Balról jobbra: Charles Fitch, ékesszóló presbiteriánus lelkész és a híres „1843”-as térkép tervezője; Joshua V. Himes, a KeresztényKapcsolatok kiadói és szervezői képességű lelkésze, a Mozgalom lelke; A baptista William Miller, a Nagy Amerikai Második Advent Mozgalom úttörő vezetője; Josiah Lith, félelmetes ellenfél, metodista

lelkész, kiadó, szervező és prédikátor; és Joseph Bates, a keresztény hit egykori tengerész kapitánya, és az 1844. évi események utáni kemény úttörője.

Új Anglia első közismert lelkésze, aki nyíltan és agresszíven William Miller és ügye mellé állt, a tudós Dr. JOSIAH LITCH (1809 – 1886 volt. A Massachusetts-i Higham-ben született, 17 éves korában megtért és csatlakozott a Metodista Episkopalis Gyülekezethez. Korábbi képzettségét a Wilbraham Acadmy-n nyerte, és később tehetséges lelkész lett Új-Angliában a Metodisták Tanácsában. Orvosnak is kitanult, amit élete későbbi szakaszában gyakorolt is.¹ Litch 1838-ban magáévá tette az adventista ügyet, és nyilvánosan állást foglalt, mint Miller munkatársa. Határozott és élénk észjárású ember volt, kutatásra hajlamos és bátor hirdetője annak az igazságnak, amiben hisz. Mély és eredeti gondolkodású, széleskörű ismeretekkel rendelkező, jó képességű szónok és a próféciaák feldolgozója volt. (A portréja felül látható)

Litch nagyon lelkiismeretes ember volt. Alázatos férfi; de szerénysége nem gyávaság eredménye volt, mert a korabeli időben a rabszolgatartás és a mértékletességi mozgalom idején a frontvonalban harcolt. Mindig az elhanyagolt igazság és a letiport ügyek bátor pártfogója és hatalmas igehirdető volt; gyakran fáradhatatlan előadással kötötte le ötezer ember érdeklődését másfél órán keresztül, hirdetve Krisztus közeli eljövetelét a bibliai próféciaák alapján. Egyébként erélyes volt a tolla is, akár mint kiadó, akár mint szerző; könyvei és traktátjai nagy példányszámban terjedtek.

(530) 1838 év elején – amint már láttuk is – megkapta valakitől Miller *Előadásainak* egy példányát azzal a kéréssel, hogy olvassa el és mondjon véleményt róla. Azonban az a gondolat, hogy bárki megpróbálja fölfedezni Krisztus második eljövetelének idejét, olyan ellenszenves volt Litch számára, hogy először alig volt hajlandó megvizsgálni azt. Úgy érezte, hogy néhány perc alatt könnyen meg tudja döntení érveit. Már tudomása volt arról, hogy a protestáns világ általában hitte, hogy az Antikrisztus a pápaság volt Dániel, Pál és János különböző prófétikus jelképei szerint. Azt is tudta, hogy a protestánsok általában véve hitték, hogy hatalma 1260 nap-évig tart, és hogy e tanult írók közül meglehetősen kevés az, aki ezt az időszakot Phocas rendeletével kezdte 606-ban, következésképpen nem fejeződhet be 1866-ban. Litchnek nyilvánvalóan ez látszott döntőnek.

Azonban barátja kérésére – épp úgy, mint a saját kíváncsisága kielégítésére, hogy megismerje milyen érveléseket hívhattak segítségül egy ilyen újszerű hittétel támogatásához – elkezdte olvasni Miller *Előadásait*, ahogy könyvét közismerten nevezték. Amint haladt az olvasásban, előítélete

olvadni kezdett, és fokozatosan rájött, hogy Miller az igazság sok jó pontját sorolja fel – különösen Krisztus dicsőséges uralkodása megjelenésének gondolatát, mely az „*újjáteremtett földön*”³ lesz. Szóval, minél többet olvasott, annál nyomatékosabbnak tűntek előtte Miller érvei. Nem látszottak ellentétesnek hűséges metodista hitével és meggyőződésével szemben.

Miller bizonyítéka az 1260 évre vonatkozóan – 538-tól 1798-ig – erősebbnek tűnt, mint általában a későbbi dátumok. És az érvelések és szentírási bizonyítékok meggyőzték Litch-t, hogy a millennium nem lehetséges Krisztus személyes megjelenése előtt. A bűn emberének uralkodása és a dicsőséges millennium magától értetődően egyidejűleg nem létezhet. Mielőtt befejezte a könyvet, teljesen megnyugodott, mivel a bizonyítékok olyan világosak, logikusak és Szentírással alapultak, meggyőzőek voltak, hogy lehetetlen volt megcáfolni és Miller állításaival vitába szállni. Az előítélet átadta helyét az advent hit határozott elfogadásának.

(531) Ezután szembesült a kijózanító következménnyel: ha ez az állítás igaz, nem kell-e neki is, mint az evangélium őszinte és becsületes hirdetőjének hirdetni azt? Félelmetes küzdelem volt a szívében. És mi van, ha ezek a feltételezések hamisnak bizonyulnak? Mi történhet azután a hírnevével? Kényelmetlen gondolat volt ez. De a Szentírás tanítása döntőnek látszott. Nyilvánvaló volt, ha az bibliai, a küszöbön álló advent tanát közismertté kell tenni; ha nem bibliai és hamis, akkor le kell leplezni a tévedést. De a prófécia és az időpontok kétségtelenül ott voltak, és a jelentésük látszólag az volt, amit Miller hirdetett.

Amikor teljesen meggyőződött arról, hogy az bibliai igazság, akkor érezte, csak egy út van nyitva előtte, mint a Biblia becsületes hívője előtt – teljes képessége szerint köteles az üzenetet másokkal közölni. Arra a kérdésre, hogy egy népszerűtlen ügy szégyenét hajlandó-e elviselni, Litch ünnepélyesen eltökélte, bármibe kerül is, az igazságot előadja úgy, ahogy ő azt látja.⁴ Akkor és ott, képességeit az advent üzenet támogatására szentelte, bármi legyen a következmény.

Litch szorgalmas munkás és éles elméjű ember volt, és hamarosan írni kezdett a témáról. Első alkotása Miller nézeteinek áttekintése, egy 48 oldalas füzet volt *Éjjeli kiáltás, vagy Millernek a Krisztus 1843 körüli második eljövételéről tartott előadásainak felülvizsgálata* címen. Széles körben osztották szét és sok barátot szerzett az advent ügynek. És bárhová ment Litch, mindenütt Krisztus közelebbi eljövételéről prédikált. Ebben az időben

egész Új-Angliában nem volt másik lelkész, aki úgy azonosult volna Millerrel, mint Litch, kivéve Charles Fitch a Malboro Gyülekezet lelkésze Bostonban, aki rövid időre nyilvánosan Miller mellé állt. De Fitch, pillanatnyilag visszatért a Krisztus eljövetele előtti világi millenniumról vallott korábbi nézeteihez.

Azonban Litch nem csüggedt el Fitch ideiglenes visszavonulásától és saját helyzetének magányosságától, 1843 áprilisában egy másik könyv előkészítésébe kezdett – egy 200 oldalas kötetbe, melynek címe: **(532)** *Krisztus 1843 körüli második eljövételének valószínűsége*. Az előszóban határozottan kijelenti, hogy hisz a próféciaák bizonyosságában, mélységesen hitte, hogy a Biblia jövendölései „a csalhatatlan Szent Isten Lelkének befolyása és irányítása alatt íratlak le, és amikor idejük elérkezett, be fognak teljesedni.”⁵

1839-ben a Massachusetts-i Lowell-ben tartott összejövetelen találkozott Litch először Millerrel személyesen. Az előkészítő bizottság tagja, és az egyik vezető előadó volt az első generál konferencián, amit 1840 októberében tartottak. Ehhez hasonlóan gyakran volt előadó a később egyre jobban elterjedt generál konferencia-sorozatokon is.

1841 júniusában Litch részt vett a Metodista Püspöki Konferencián Providence-ben, Rhode Islandon. Itt alaposan kikérdezték az elnöklő püspökök a milleri tanításokhoz való viszonyáról. Miután Litch kifejtette meggyőződését, a püspök megkérdezte „Úgy gondolod, hogy ez metodizmus?” Litch válaszolta, „Igen. Legalábbis nincs ellentétben a Metodista Episzkopális Egyház tantételeivel”. Hosszadalmas tárgyalás után a konferencia arra a következtetésre jutott, hogy Litch nem tart semmi olyant, ami ellentétes a metodizmussal, bár bizonyos pontokon túlmént azon. Kérésére megengedték, hogy „letelepedjen”, azaz visszavonuljon az utazó szolgálattól. Ezzel megengedhette magának, hogy ideje legnagyobb részét a második advent hirdetésének szentelje.⁶

Tehát Litch arra a következtetésre jutott, hogy meg kell szüntetnie a metodista lelkézi szolgálattal való kapcsolatát, melyben nyolc évig volt alkalmazásban, és teljes idejét és képességeit belevetni a második adventtel való vállalkozásába. Júliusban „színre lépett”, és mint a Könyvkiadó Bizottság „általános képviselője” előadásokat tartott, kész volt eleget tenni a meghívásoknak és utazni a könyvkiadások érdekében – ahogy gyakorlatban szokás volt abban az időben a vallásos testületek között.⁷ Rövidesen Miller úttörő lapjának, az *Idők jeleinek* a szerkesztője lett.

(533) Kiterjedt utazásokat tett és nagy hatással prédikált a próféciákról, az adventista lelkészek csapatában pedig erőskezű vezető volt. A New Jersey-i Newark-ban 1841-ben három héten keresztül tartó előadásai nagy hatást váltottak ki. Folytatta az utazást és az előadást, és Philadelphia-ba, Washington D. C-be és New York-ba tett kisebb utazásokon Miller társa volt. A Philadelphia-i *Alarm*-nak (*Ébresztő*) is a szerkesztője volt (13 számnak), és attól kezdve a Philadelphia-i *Trumpet of Alarm*-nak is, amit sikerre vitt, ahol a millerizmust képviselve vezető is lett.

II. Fitch – Az advent üzenet nyugati presbiteriánus apostola

A következő CHARLES FITCH (1805 – 1844. október 14.), aki a Connecticut-i Hampton-ból jött. A Brown Egyetemen tanított, és kongregációs lelkészé szentelését követően egymásután szolgált Abington-ban (Connecticut), Warren-ben (Massachusetts) és Hartford-ban (Connecticut).⁸ Onnan 1836-ban Bostonba a Marlboro Kongregációs Kápolnába ment, és később a New Jersey-i Newark-ba és a Massachusetts-i Haverhill-be. Fontos tevékenysége kétségkívül az Ohio-i Cleveland-ben volt, azután az advent üzenet nyugati apostola lett. Fitch külföldi misszió iránti érdeklődését tanúsítja a Külföldi Misszióért Tanácskozó Testület Amerikai Bizottságában való tagsága.⁹ (Fotója az 529. oldalon látható)

A rabszolgasághoz való viszonya egy 1837-ben keltezett brosúrából látható, melynek címe *A rabszolgaság megmérve az Igazság mérlegén, és összehasonlítása a szemléltetett vétkes cselekedetekkel*. Az elvek tiszták és erőteljesek, és a címdal Fitch-t mint az Első Szabad Kongregációs Bostoni Gyülekezet pásztorát mutatja be. A rabszolgaságot illetően bátorságát és lelkiületét az olyan kifejezések világítják meg a legjobban, mint a „sajtó meg van vesztegetve, a szószék el van zálogosítva, a tömegek ajka (534) le van lakatolva”. Egy összehasonlító sorozatban kijelentette: a pápa kifejezetten leigázza a római katolicizmust, és a lopás, rablás, gyilkosság és árulás kérdését a rajongó lelkekre kényszeríti. „Minden embernek van nyelve,” nyomatékosan hozzáfűzi, „és tudja használni; befolyása van és tudja azt gyakorolni; erkölcsi ereje van és tudja azt fejleszteni”. Ezután Fitch kiad egy felhívást: „Föl barátaim és tegyétek kötelességeket, szabadítsátok ki a zsarnokság kezeiből a zsákmányt, nehogy az Isten haragjának a tüze hamarosan felgerjedjen ellenetek.”¹⁰

1. A GÚNYOLÓDÁSOK MIATT CSÖKKEN AZ ADVENT IRÁNTI ÉRDEKLŐDÉSE – Mikor a Marlboro Street-i Kongregációs Gyülekezet lelkipásztora volt Bostonban, 1833. év elején Miller *Előadások* című füzetének másolatát adta valaki

Fitchnek, ami Miller második adventről való nézeteit tartalmazta. Március 5-én írt Millernek, „ilyet még soha nem éreztem egy másik könyvvel szemben sem, kivéve a Bibliát.”¹¹ Fáradhatatlanul tanulmányozta, és gondosan összehasonlította a Szentírással, kijelentette, hogy kezdek hinni „az Ön (Miller) helyes nézeteiben”. Ennek eredményeként március 4-én két előadás alkalmával prédikált a második adventről, ami mély érdeklődést váltott ki. Azután – hozzáteszi – elhatároztam, hogy a március 6-i „lelkési szövetségünk” gyűlésén „megvitatásra előterjesztem ezt a témát, és bízom abban, hogy ez által egy kissé terjeszthetem az igazságot”. Szétosztás céljából Miller *Előadásaiból* biztosítékként előkészített egy tucat másolatot, és egy történelmi dátummal kapcsolatban a következő kérdést tette fel: fenn akarják-e tartani azt a véleményt, amit Miller állított Kr.e. 508-ra vonatkozóan. Befejezésül kijelentette, hogy mint egy „őrálló a falakon” úgy kíván „a trombitának biztos hangot adni”.

Fitch igehirdetése nagy szenzációt keltett a közösségben. De lelkézmunkatársai a kérdést olyan sértő gúnnyal és megvetéssel tárgyalták meg, hogy egy időre elveszítette benne a bizalmát és felhagyott előbbi világmegváltó nézeteivel.¹² **(535)** Azonban a lelke nem volt nyugodt. Nem volt elégedett, és szomjazta az igazságot. Vágyódott szent élet után. Fitch mélyen érző ember volt, és ezt levelek sorozata bizonyítja, melyeket 1840 és 1844 között írt a feleségének.¹³ „Szívének drága társa” iránti emberi vonzalma egybeolvadt Ura iránti isteni szeretetével, és az gyönyörűséges és megható volt.

2. ÖSSZEÜTKÖZÉSE A PRESBITERIÁNUSOKKAL A MEGSZENTELŐDÉSRŐL – Röviddel az után, hogy a New Yersey-i Network Szabad Presbiteranus gyülekezetbe lelkipásztorként áthelyezték, Fitch kiírta magából a megszentelődésről vallott nézeteit (1839). Ez hitének a megvallása volt, és kihangsúlyozta az Ige szerinti isteni kegyelem által való megszentelődést. Ennek eredményeként a püspökség egy bizottságot nevezett ki, hogy tanácskozzon vele a tökéletességről vallott nézeteiről.¹⁴ Ők azonban egy „marasztaló határozatot” hoztak kijelentve, hogy Fitch nézetei „veszélyes tévedések”, figyelmeztették őt, hogy „többé ne hirdesse azokat”. Nézeteit védelmezve Fitch egy *Levél a Networki Püspökségnek* című írásban válaszolt (1840). Bár a presbiteriánusok elmarasztaló határozatot hoztak, állhatatosan válaszolta, „nem vehetem figyelembe megrovásokat” és felsorolta érveit.¹⁵

Lelki életének kielégítetlen évei után személyesen és tapasztalatból rátalált Krisztus kegyelmének átalakító erejére. Megtanulta annak titkát, hogy magát bűn tekintetében halottnak tekintse. A világ elvesztette számára

vonzerojét, és szívét öröm töltötte be. Egy új életbe lépett be – és álláspontját csodálatos bibliaszövegek egész sorával támasztotta alá. Állást foglalt – mondta – a „közelgő ítélet eszméje” mellett. Majd kijelenti, „ha még mindig ragaszkodtok álláspontotokhoz, nem tekinthetem magam többé közetek tartozónak”.¹⁶ A püspökségnek azt kell tenni, amit szerint az Úr elvár tőlük. Ezt rövidesen követte a *Netwarki Püspökségből való kilépésem* című írása (1840) és a címlapon **(536)** hozzátette „a Szabad Presbiteriánus Gyülekezet lelkipásztora, Netwark.” Élőszóban elmondja, késztetve érezte magát, hogy a „Krisztusban való hitáltali megszentelődés áldott igazságáról” prédikáljon. Rájött, ha nem vonul vissza, kiközösítik az egyházból. Ennek megfelelően kijelenti: „Ezennel kilépek közületek”. Így tehát istenhozzádot mondott presbiteriánus atyjafiainak.

3. LITCH MEGNYERI ŐT AZ ADVENT HITNEK – Fitch utazni kezdett Új-Anglián és New York államon keresztül, majd tovább Buffalo-ba és az új és fejletlen „Nyugat” felé. Azonban 1841-ben visszatért a Massachusetts-i Haverwill-be, Bostontól 45 mérföldre. Az 1841-es év vége felé újra átvizsgálja a második advent témáját. Végül a Philadelphia-i Litch, aki ismerte Fitch 1838-as években szerzett tapasztalatát, hozta vissza az advent hit végleges elfogadásához. Fitch meghívta Haverwill-i otthonába, aki a Biblia tanításának újra átvizsgálására serkentette őt és arra, hogy vizsgálódása eredményét írja meg neki. Fitch nemcsak kétszer vagy háromszor olvasta végig Miller könyvét, hanem hatszor.¹⁷ Valóban áttanulmányozta a témát és megírta *Levél J. Litch tiszteletesnek a Krisztus második eljövételéről* című 72 oldalas írását (1841). Ebben a levélben Fitch utal arra, hogy három és fél év telt el, amióta először elolvasta Miller *Előadásai*-t, melyet követően „emberektől való félelme” miatt meghátrált,¹⁹ és félretette azt. Levelében aggodalommal és bizonytalansággal teli időszakára, és a teljes megszentelődés tanába való elmélyedésére hivatkozik.

Később, miután Fitch megmagyarázta Litchnek tanácstalanságát, az utóbbi azt mondta, „Neked arra van szükséged, hogy a második advent tanát kapcsold össze a szentség tanával”. Azután Fitch ismét összehasonlította Miller tanításait a Bibliájával és áttanulmányozott az advent tárgyára vonatkozó minden más rendelkezésre álló írást. Így összegyűjtötte az összes rendelkezésre álló bizonyítékot. Mindig az Úr vezetésére bízta magát, **(537)** amióta elvégezte a Brown Egyetemet. Most is imával és böjttel hozta az Úr elé mindezt. Saját szavaival jelenti ki szívének döntését:

„Amikor a Kedves Litch testvér a második adventet megemléltette, az Úrhoz mentem; elolvastam az én Bibliámat és minden más munkát, amit fellelhettem. Az ügyre vonatkozó

összes bizonyítékot megszereztem, amit csak tudtam, azután böjttel és imával az Úr elé helyeztem azokat és saját magamat mindenemmel együtt, azzal az egyetlen kívánsággal, hogy áldott Lelke által vezessen el a teljes igazságra. Éreztem, hogy nincs saját akaratom, és csak az én Üdvözítőm akaratát kívántam ismerni. Világosság látszott betörni az elmémbe, fénysugár után újabb fénysugár, és egyre kevésbé voltam képes ellenállni annak a meggyőződésnek, hogy az valóban igazság, és áldott Üdvözítőnk eljövetele az ajtó előtt van”.²¹

Kemény küzdelmen ment át, attól félt, hogy kiközösítettnek tekintik majd. Számos barátot veszített el a magasabb rendű élet népszerűtlen tanítása miatt. És most, a második advent hirdetése által csak további elidegenedést várhatott. Úgy tűnt, mintha a jobb szemét tépnék ki. De végre meggyőződött, készen állt a nagy döntéssel, és teljes lelkesedésével vetette bele magát az advent üzenet hirdetésébe. Fitch most nyitott fülekre és nyitott szívekre talált az embereknél, és minden kéz szélesre tárta ki az ajtókat az üzenet előtt, amint egyesült Millerrel és Litch-el, és nemsokára Himes-szal és az adventista igehirdetők egyre növekvő csapatával. Fitch bejárta Új-Angliát, nagy gyülekezetek előtt beszélt. Azonban nem volt képes minden meghívást teljesíteni. Itt vannak saját szavai:

„Most, amikor már kész voltam kiállni a második adventért, szélesre tárultak az ajtók előttem és teljesen képtelen voltam az utóbbi nyolc hónapban eleget tenni a meghívások egyik felének, amelyekkel megkerestek. Bármerre jártam, az Isten járt velem. Múlt december eleje óta nagyon gyakran prédikáltam minden nap, és azon kívül még hatszor. Bejártam az összes új-angliai államot, és minden helyen nagy összejövetelek előtt beszéltem. Bárhol jártam, a szentségről prédikáltam. Az volt a gyakorlatom, hogy a szentségről d. u. beszéltem, a második adventről pedig este. Láttam szenteket megszentelődni, és bűnösöket Krisztushoz térni.”²²

Néhányan ellene fordultak; de sokan mások elfogadták az advent igazságot, így Dr.W. C. Palmer és a felesége Phoebe, aki több adventi éneket írt, közöttük a következő könyörgő éneket:

(538)

Virrasszatok! szentek, éber szemmel,
Íme! az égi erők megrendülnek;
tartsátok lámpáitokat mindig tisztán és égve,
Legyetek készek az Úr visszajövetelére.

A királyságok alapjai szétporladnak;
Halld! harci szekérének kerekei dübörögnek;
Hirdesd, Óh, hirdesd a bőséges kegyelmet,
Míg a hetedik trombita hangzik.

Bár büszkék és erősek, népek tűnnek el,
Krisztus országa nagyon közel;

A föld utolsó gyötrelmeit éli;
Kiáltások szentek, Uratok jó!

Bűnös, jöjj, míg Krisztus kér,
Most közbejár érted,
Igyekezz, mielőtt lejár a kegyelmi idő,
És kikiáltják, hogy a titok bevégeztetett.

Postakocsin, gőzhajón, vonaton, lovon vagy gyalog tett utazásai legtöbbszörre távol tartották otthonától, de hite örömmel töltötte el. Az *Idők jelei* című újság megjegyezte, hogy „Ez a drága atyánkfia a második advent hitét teljesen elfogadta”.²³ Attól kezdve a legbátrabb, legharcosabb és legeredményesebb millerita vezetők egyike volt.

4. MEGSZERKESZTI A HÍRES „1843”-AS PRÓFÉTIKUS TÁBLÁZATOT - 1942-ben Fitch még mindig a Massachusetts-i Haverhill-ben lakott, mint a Winter Street-i gyülekezet lelkipásztora, amelyet Apollos Hale rendszeresen látogatott. Ebben az időben készítette el Fitch Hale segítségével szövegre festve a híres „1843”-as prófétikus táblázatát, melyet 1842 májusában tartott általános konferencián Bonban be is mutatott, ahol Joseph Bates volt az elnök. Terveket fektettek le, hogy az „Éjféli Kiáltást” még erőteljesebben hirdessék. A szemléltető ábrákkal és időszakok megjelölésével ellátott táblázat bemutatása után a konferencián 300 másolatot osztottak szét, és felhatalmazták az adventista lelkészeket azok használatára.²⁴ Fitch magyarázatul elmondta, az a szándéka, egyszerűsíti és összefoglalja a próféciaikat, **(539)** hogy könnyen érthetővé tegye azokat, ha bárki, aki látta a próféciai üzenetet, olvashassa és futhasson azzal (Hab. 2:2.). Onnan tudjuk, hogy ő maga személyesen is használt egy másolatot, amikor panaszkodott szorult helyzetére, mivel két város között - mikor postakocsin Massachusetts-be utazott - útközben elveszítette (de később visszaszerezte).²⁵ (A táblázat másolata a 616. oldalon látható).

5. MEGGYŐZŐ ÉRVELŐ ÉS HATALMAS IGEHIRDETŐ – Fitch nagyon művelt, mélyen istenfélő és az igazságot szerető ember volt. Karcsú, de jó testi felépítésű, jó megjelenésű, megnyerő mosolyú természetes szívbeli kedvességgel. Meggyőző érvelő és hatalmas igehirdető volt, mély ünnepélyesség jellemezte stílusát. Lelkesedés és hev volt nyilvános előadásában. Hallgatóságát nagyon megmozgatta komoly felhívásaival, hogy készüljenek az Úrral való találkozásra és felhívására százak mentek előre az oltárhoz, hogy imádkozzon értük és találtak üdvösséget. Itt van egy példa:

„Meggyőződéseim szerint reménytelen dolog egy alapos és maradandó reformációt előidézni ebben a megháborodott világban. Soha nem lesz békességünk, míg tűz meg nem tisztítja és a gonoszokat el nem pusztítják, és az ördögöt megláncolva egy verembe nem zárják,— Istennek hála, mégis lehet belső békénk az Istennel, a mi Úr Jézus Krisztusunkon keresztül.”²⁶

Fitch bármerre ment, mindenütt feltűnő befolyást gyakorolt. Sokkal több meghívást kapott előadások tartására, mint amit el tudott fogadni. Tömegek gyűltek össze, hogy hallgassák őt bárhol beszélt, emberek jöttek őt, tíz, tizenöt mérföldről – ez hosszú távolság volt az akkori idők egyszerű, primitív utazási lehetőségeivel. Egyik levelében beszél arról, hogy „hegyen-völgyön át siet az Isten áldott igazságának világosságát hordozva.”²⁷ Intenzív munkálkodásáról két következő levélben ír, mely lehetőséget nyújt arra, hogy bepillantunk fáradhatatlan jellemébe:

„Ebbe a helységbe (Montpelier) szerdán fél egykor érkeztem meg. Ezen a héten tizenháromszor hirdetem az Igét és számos imaórán vettem részt, azután végül pihenés helyett 135 km-es legfárasztóbb utazást tettem. Azonban a megbeszéltek szerint egy összejövetel várt rám megérkezésem estéjén. Lefeküdtem és két és félórai alvás után nagyon frissen ébredtem fel és prédikáltam az este. **(540)** Meglehetősen nagy hallgatóság volt – bár nem olyan jelentős, mint amilyen Clermont-ban hagytam. Tegnap kétszer prédikáltam és a hallgatóság estére nagyon megnövekedett. Az Úr Lelke és az igazság hatalma volt jelen.”²⁸

Néhány nappal később ezt írta:

„Ma hajnalban öt óraker tartottam előadást a második adventről – remélem még tartok előadást egyszer vagy kétszer a nap folyamán és este. Holnap reggel elhagyom Richmond-ot 100 km-el észak-nyugat felé, ahol hétfő reggelig maradok, amikor majd haza indulok. Már 39 igehirdetést tartottam, mióta eljöttem otthonról.”²⁹

Fitch érdeklődést és figyelmet lekötő vizuális módszert használt. Amikor az óriási sátorban Dániel 2. fejezetéről tartott előadást, egy nagy részekből álló szobrot készített, mely egy nagy bálványt ábrázolt. Amikor elmondta Babilon bukását, eltávolította a fejet és így tett a másik részekkel is. Mikor már csak a mai nemzeteket jelképező lábak maradtak, az emberek megértették, hogy valóban az utolsó napokban élünk.³⁰

6. ELVISZI AZ ÜZENETET CLEVELAND-BE ÉS OBERLIN-BE – Az 1842. év második felében Fitch ismét nyugat felé indul, ezúttal az advent üzenet hirdetésére. Azokban a napokban a „Nyugat” – az Appalach hegységen és a Nagy Tavakon túli terület - ritkásan lakott volt. A vasút még nem hatolt be ebbe a régióba, de a folyókon és a Nagy Tavakon gőzhajók közlekedtek. Az Erie tavat és az Ohio folyót csatornák kötötték össze. Cincinnati, ahova Enoch Jacobs-t meghívták, Ohio legnagyobb városa volt, több mint 40.000 lakossal, míg Cleveland az Erie tó partján alig 6.000 lelket számlált. De Fitch-t

Cleveland-ba és környékére hívták. Így magával hozta a családját is és két évig munkálkodott ott. Ő és Elon Galusha és más úttörő adventista lelkészek prédikálva bejárták az államot, a fejlődő városokat és a kisebb városokat is, mint Akron és Marietta, és a szomszédos megyeszékhelyeket. Az emberek mindenütt fogékonyak voltak. Tény, hogy itt az emberek készségesebben hitték az adventista tanításokat, mint sokan a régebbi keleti részekén.

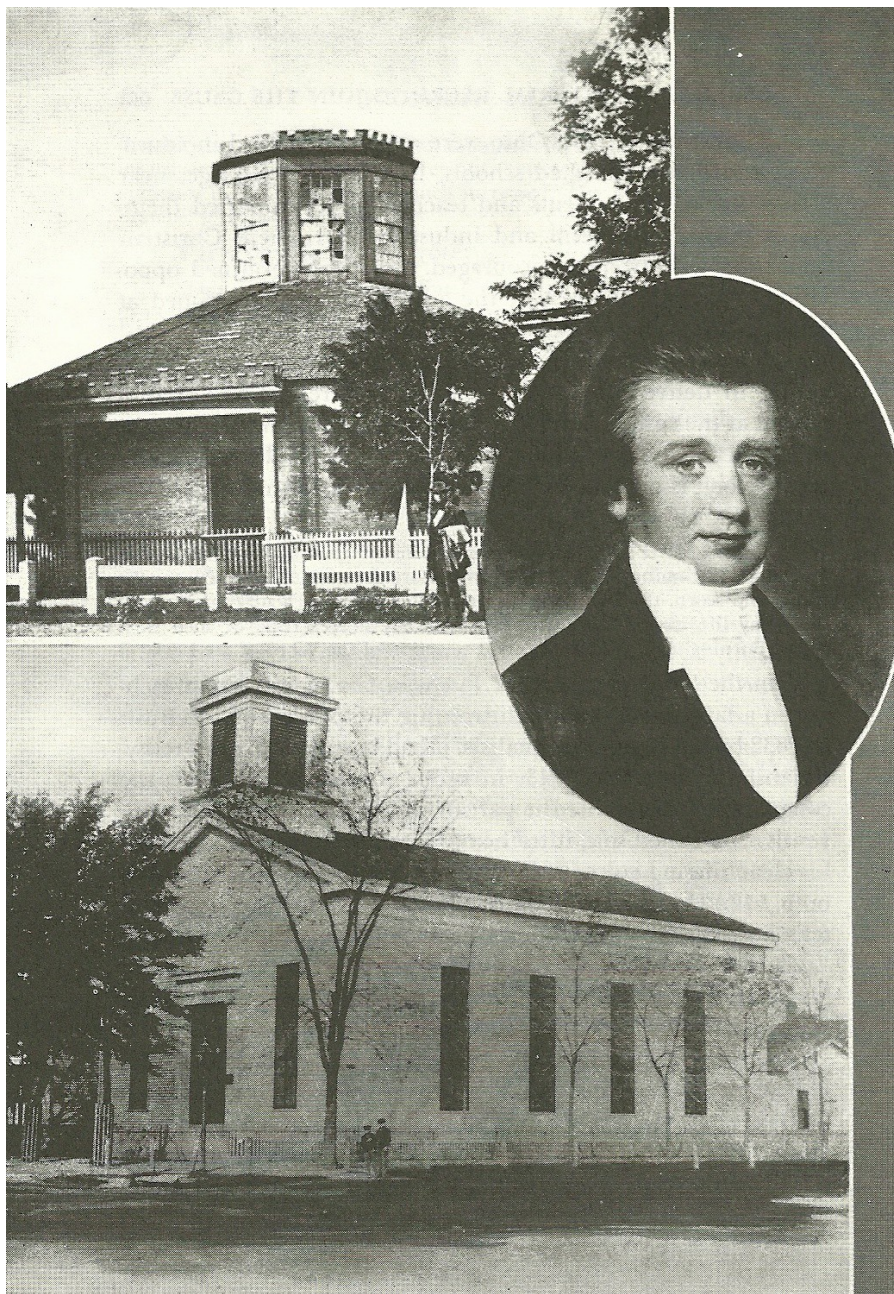
(541) Az új telepeseket Ohio-ban komolyan érdekelte a nevelés, és jól megszervezett iskoláik voltak, mint az Oberlin Kollégium Cleveland közelében, ahol a tanulók és a tanítók földműveléssel és mesterségekkel tartották fenn magukat és a keresztény nevelést erősen támogatták. A határozott ellenállás ellenére Fitch igehirdetése nyomán bizonyos érdeklődés bontakozott ki Oberlin-ben. Tehetségét és tekintélyét elismerték, mert különben nem adtak volna lehetőséget, hogy a második adventről egy előadássorozat megtartásába kezdjen a kollégiumban 1842-ben, kétségtelen Finney barátja segítségével. 1843-ban egy második sorozat következett – bár a tanári testület tagjai vitába szálltak álláspontjaival. Az oberlini növekvő ellenállásról írja:

„Soha sem láttam a Biblia dicső igazságát, Krisztus eljövételét és tanítását olyan eltökélt ellenállásba, megvetésbe és gúnyba ütközni, mint az oberlini tanári kar részéről; és soha életemben nem éreztem olyan gyötrelmet a szívem mélyén vagy olyan égető könnyeket, mint részükről az Úr Szavának visszautasítása láttán.”³¹

1842 év vége felé Fitch Cleveland-ben egy nagy, fából készült, szabadterre nyíló templomban prédikált. A kongregációsok építették ezt az épületet 1832-ben, akik eladták a presbiteriánusoknak. Azért, hogy csökkentsék adósságaikat, 1842-1843 években a gyülekezetet bérbe adták a második advent hirdetőinek, majd eladták nekik. Itt hirdette Fitch tiszta, csengő hangján esténként az Igét a nagy gyülekezetnek.³² (Foto az 524. oldalon) Hudge, „egy jó előadó és egy tetterős férfi”, aki jelen volt, mikor a következő véletlen eset megtörtént, - ahogy Fitch elmondta - egyik alkalommal felhívta a bűnbánókat, hogy egy különleges imára jöjjenek előre. A templomnak oldalt és hátul is volt karzata, ahonnan lépcső vezetett lefelé.

Egy nagy, „nehézkesen mozgó” férfi is elindult a többiekkel lefelé a lépcsőn és megbotlott, mialatt a hívásra reagálva a Fitch oltára elé bűnbánó

(542)

Charles Fitch – Az advent hirdetője a nyugati részen

(felül) A nyolcszögletű Brick Kápolna, az Advent Mozgalom későbbi időszakában használták Cleveland-ben; (alul) a Nagy Clevelend-i Imaház, ahol Fitch hirdette Krisztus küszöbön álló eljövetelét; (középen) a presbiteriánus Charles Fitch, az advent és próféciaák hatalmas hirdetője

bűnösként előrejött. A tömeg elkezdett nevetni. De Fitch egy találó megjegyzéssel elfojtotta ezt a kirobbanó nevetést, azonnal felkiáltva „Semmi

baj testvér, jobb botladozva a mennybe érkezni, mint sétálva **(543)** egyenesen a pokolba jutni.”³³ Az 1844-es év elején kortárs újságírók írtak arról, hogy Fitch elfogadta és hirdette a gonoszok végső megsemmisítésének tanát,³⁴ amiről George Storrs győzte meg őt. Ehhez hasonlóan az alámerítkezés általi keresztség igazságát is elfogadta, ami húsz keresztséghez vezetett, beleértve önmagát is, alámerítkezett; és kérésükre Fitch 12 személyt keresztelt meg az Ohio csatornában, egy dermesztő hideg márciusi napon, hóvihár közepette.³⁵ A keresztségről alkotott felfogását a feleségének írt levélben tárja fel: „Utolsó levelem óta keresztség által eltemetttem a Krisztus halálába”.³⁶

7. KIADJA A „KRISZTUS MÁSODIK ELJÖVELE” CÍMŰ ÚJSÁGOT – Fitch nem csak hirdette az üzenetet, hanem több millerita vezető lelkészhez hasonlóan, ő is adott ki újságot. 1843. január 18-án indította el *Krisztus második eljövele* címen, mely a vidék azon részeire vitte szerte az advent üzenetet, ahova személyesen nem tudott eljutni. A bostoni *Idők jeleihez* és a New York-i *Éjféli Kiáltáshoz* hasonlóan szerkesztette, és rátermetten hirdette a remélt adventet, és a milleri irányvonal szerint magyarázta a próféciákat. Számos cikk és az ellenállókkal folytatott vitája jelent meg a keleti újságokban, másolatok voltak. Cleveland-be, 1843. március 9-re tervezték a második advent konferenciát.³⁷ Fitch-nek az oberlini tanári karral folytatott vitája két számban is megjelent.³⁸ Egy második advent sátor-összejövetelről ír, melyet Warrensville-ben tartottak 1843. júniusban, Cleveland-től néhány mérföldre,³⁹ ami éppen olyan jó volt, mint akármelyik nyugati sátor-összejövetel. Közli egy Bostonban újonnan felállított 24 x 35 m-es óriás sátor leírását.⁴⁰ Végül közli Fitch-nek a „Fussatok ki belőle én népem” című igehirdetését.⁴¹

8. EGY FELHÍVÁST KEZDEMÉNYEZ „FUSSATOK KI BABILONBÓL” FELKIÁLTÁSSAL – Fitch, aki 1843-ra a millerita vezetők egyik legkiemelkedőbb egyénisége lett, **(544)** a Jelenések 14. és 18. fejezet jelképes nyelvezetéről tartott korszakalkotó igehirdetést – egy hatalmas angyal kiáltja „Leomlott Babilon, a Nagy város”, melyet egy felhívás követ „Fussatok ki belőle én népem, hogy ne legyetek részesei bűneinek, és ne kapjatok az ő csapásaiból”. Ebben Fitch határozottan állította, hogy Babilon többé nem korlátozódik a Római Katolikus Egyházra, amint azt a protestánsok a reformáció idején tartották, hanem most már magába foglalja a protestáns kereszténység nagy részét. Állította, hogy az advent világosságának elutasítása által a kereszténység mindkét ága elesett tiszta, magas szintű keresztény lelkeségétől. A protestánsok vagy nagyon hidegen fogadták a második advent tanítását, vagy túl idealizálták. Fitch 1843 nyarán tette közzé első ízben ezt a beszédét

heti újságjában,⁴² azután pedig nyomtatvány formájában adta ki. Később a különböző jelentősebb millerista lapok újranyomtatták.⁴³

Az 1844. évi tavaszi várakozás után Elon Galusha júliusban Cleveland-ben prédikált, William Miller és J. V. Himes egy körutat tettek nyugaton, elmentek Cleveland-be, Cininati-be és más helyekre. Úgy találták, hogy a tömegek sóvárogva várták, hogy hallgathassák őket, míg keleten fontos fejlemények történtek. A sajtó szerint a „Kerek Templom” (a fotója az 542. oldalon látható) tömve volt októberben a „Második Advent barátaival”,⁴⁶ akik a Templomban vigyáztak és várakoztak, a sorsdöntő napon, október 22-ének éjszakáján.⁴⁷

A Cleveland-i adventisták építették ezt a nyolcszögű vagy kerek téglá templomot 1844-ben a Wood Street-en. 62 láb átmérőjű volt, ferde tetővel és a tetején egy kupolával világítás céljából. Ez a templom „lelkes és örömteli összejövetelek és lelkesítő témák gyönyörűsége zenéjének” a színhelye volt. 1844. október elején, amikor Fitch a legtöbb vezetővel együtt – mint Himes, Litch, Bliss és Miller – elfogadta a „hetedik hónap” elméletet, október 22-ét tekintve az előképes Engesztelés Napjának. Fitch ekkor betegen feküdt Buffalo-ban, és **(545)** valaki felolvasta neki a „hetedik hónap” elméletéről közzétett cikkeket.⁴⁸ Ezeket ő készségesen elfogadta.

9. 1844. OKTÓBER 14-ÉN TÜDŐGYULLADÁSBAN HALT MEG – Azonban Fitchnek kevés ideje volt az élethez és a munkálkodáshoz. Buffalo-ban, New York államban volt 1844-ben, amikor egy nagy sereg új hívő kérte a keresztséget. A többiek még nem határozták el magukat teljesen. Megtették az előkészületeket, és a társaságból, akik készen voltak, elindultak vele a tóhoz és megkeresztelkedtek a fagyos őszi vízben. Hideg szél fújt, amint Fitch haza indult vizes ruhájában – mert akkoriban nem voltak keresztelési talárok vagy vízhatlan derékig érő gumicsizmák. Azonban éppen ekkor találkozott útnban a tóhoz igyekvő, elkésett keresztelendők egy másik csapatával, akik hasonlóan meg akartak keresztelkedni. Akárhogy fázott is Fitch, visszament velük, és alámerítette őket. És ekkor jött az elkésett harmadik csoport is, akik később határozták el magukat. Kérésükre visszafordult másodszor is, és őket is megkeresztelte. De ekkor Fitch már komolyan fázott.

Akármilyen beteg volt is, ennek a súlyos megterhelésnek a következtében, másnap mégis több mérföldet lovagolt a hideg szélben, hogy eleget tegyen egy másik meghívásnak. Ez túl soknak bizonyult a számára, és halálos betegség döntötte le a lábáról, tüdőgyulladása lett, ami nagyon gyorsan a halálát okozta, fiatalon 39 évesen. Utolsó diadalmas szavai október 14-én, röviddel a várakozás napja előtt ezek voltak „Én hiszek Isten

ígéreteiben”. Biztosan elmondhatjuk róla, nem volt az adventista lelkészek között senki, akit úgy szerettek volna, mint Charles Fitch-t. Bátor volt és találékony, segítőkész és reménnyel teli, és szóval és tettel ezreknek tolmácsolta az Isten szeretetét akiknek a második advent fényében szolgált.

III. Bates kapitány – a déli területek úttörője

JOSEPH BATES (1792-1872) kongregációs háttérrel származott, gyermekkorát Massachusetts-ben töltötte, nem messze attól a helytől, ahol a zarándok atyák partra szálltak. Még fiatal **(546)** legényke volt, amikor apja, aki kapitány volt a Függetlenségi Háborúban, New Bedford-ba költözött, ami vízvázasztó volt az 1812-es háborúban a keleti parton (az Acushnet folyón keresztül), új neve Fairhaven lett. Joseph korán a tengerre szállt, 1807-ben hajósinként vitorlázott Európába. Több izgalmas kaland kísérte életét a tengeren – összeütközés egy jégheggyel; behívták a haditengerészethez, és mint tüzér szolgált a Rodney elnevezésű hadihajón; ostromzár alatt volt Anglia és Spanyolország között a Franciaország elleni háborúban, menekülési és visszafoglalási kísérletekkel; hadi fogoly volt két és fél évig; végül hatévi távollét után érkezik haza. De továbbra is folytatja munkáját a világtengereken és 1821-ben kapitányi rangra emelkedik.⁴⁹ (Fényképe az 529. oldalon látható)

Első hajóútján – mint kapitány – megtiltotta a „pálinkafélék” fogyasztását. A következőn elhatározta, hogy ő személyesen nem iszik bort, és később a dohányzást is abbahagyta. 1826-ban, egy másik tengeri útra indulás előtt a felesége egy Újszövetséget tett a bőröndjébe, mely egy igazi lelki ébredés kezdetének bizonyult. A legénység egyik tagjának betegsége fokozottan nyugtalanította Bates-t. A betegért való küzdelem után elkezdett imádkozni. A sérült legény halálát követően rá, mint kapitányra hárult a felelősség, hogy a temetési szertartást elvégezze, ami még közelebb hozta Istenhez, és átadta magát Krisztusnak; elkezdte naponta tanulmányozni a Bibliát és imádkozni. Hazaérve megkeresztelkedett és a New Bedford-i Keresztény Gyülekezetbe csatlakozott. De a lelkész, aki ott szolgált, furcsán visszaütötte a szesz italok elleni harcra való bekapcsolódását. Így a Fairhaven-i lelkészhez fordult, aki segített neki a Fairhaven-i Mértékletességi Társaság létrehozásában. A kávé és tea használatát is abbahagyta.

Bates-nek erős és szilárd meggyőződése volt. A hajón összegyűjtötte a legénységet és felolvasta nekik az útra vonatkozó szabályokat – nincs szeszfogyasztás, nincs káromkodás, vasárnap tilos kimosni a ruhájukat és naponta istentisztelet. Két ember tért meg ezen a tengeri úton. Később,

1826-ban nyugalmat biztosító vagyonnal vonult vissza a tengeri szolgálattól. **(547)** Figyelmét most komolyan a gyülekezeti munkára és a reform megmozdulásokra fordította, mindig az elnyomottak oldalán állt. Minden alkalommal, mikor egy új reform mellé állt, elveszített néhány barátot. Ellenállás és feljelentés ellenére rabszolgatartás elleni társulatot szervezett. Azután ipariskolát tervezett. Azon kívül selyemgyártást is tervezett, hogy munkalehetőségről gondoskodjon, és három szederrel beültetett gyümölcsöskertet telepített. Ezek a tevékenységek természetesen több éven keresztül tartottak.

Éppen ebben az időben, 1839-ben, egyik lelkész barátja meghívta egy Krisztus második eljövételéről tartott előadássorozatra. Miután végighallgatta, felkiáltott „Ez az igazság!” J. V. Himes-szal némileg kapcsolatban volt a különféle reformokban való tevékenység következtében. És most Himes felkeltette érdeklődését Millernek a második adventről vallott nézetei iránt. Bates megkapta Miller *Előadásainak* egy példányát, és azután hamarosan elfogadta tanítását és millennium előtti időről vallott nézetét, mint a jelenlegi „reform forrását”. Amikor a második advent iránt érdeklődő lelkészek számára összehívták Bostonban az első generálkonferenciát, Bates a kiküldöttek bizottságának egyik tagja volt. Az ő komoly kérésére Miller 1841 márciusában tartott egy előadássorozatot Fairhaven-ben. 1842-ben míg a Salem-i vasútállomáson várakoztak a vonat késése miatt, Bates vezette a zsoltáréneklést. Olyan érdeklődést váltott ki ezzel a szokatlan vállalkozásával, hogy amikor a következő vasárnapra Silas Hawley presbiteriánus lelkész – aki csak mostanában fogadta el a millerizmust, - becslés szerint egy hétezeres tömegnek prédikált.

Bates hamarosan tevékeny és eredményes millerita lelkész lett. Folyamatosan részt vett a különböző konferenciákon, és 1842 májusában az egyik legjelentősebb konferencia elnökévé választották, - annak a konferenciának, mely felhatalmazta Fitch-t a híres „1843-as táblázat” sokszorosítására, és jóváhagyta a sátor-összejövetelek szervezését, melyek jelentős eredményekre voltak hivatva.

Bates különböző sátor-összejöveteleken vett részt és különböző fontos bizottságok kiemelkedő tagja volt. Azonban a Fairhaven-i Keresztény Gyülekezet tagjainak az advent üzenettel szemben tanúsított ellenállása miatt **(548)** arra az elhatározásra jutott, hogy kilépett tagjai közül. Ingatlanai legnagyobb részét és a házát 1843-ban eladta, kész volt oda menni és Krisztus második eljövételét hirdetni, ahol igény volt rá. Lelki terhet érzett, hogy lefelé a déli rabszolgatartó államokba kell menni, ahonnan az

ellenséges érzületű lakosság más előadókat elűldözött. Bates-t előre figyelmeztették, hogy valószínűleg megölik, mert jól ismerték rabszolgatartás-ellenes elveit.⁵⁰ Tántoríthatatlan volt, elutazott Maryland-be és nagy hallgatóságnak prédikált, H. S. Gurney bariton énekes kíséretében. Ez a nagy siker haragot és ellenállást váltott ki, és egy heves indulatú magas rangú metodista vezető megfenyegette, hogy vasúton úzi ki őket a városból. Bates azonban azonnal visszaválaszolt, „Ha Ön tesz rá nyeret is, mert mi inkább lovagolunk, mint gyalogolunk”. Ez a gyors válasz zavarba hozta az embert, és Bates folytatta:

„Ne gondolja, hogy havon és jégen keresztül ezer km-t azért jöttünk a saját költségünkön, hogy az Éjféli kiáltást közöljük anélkül, hogy először leülünk és a költségeket számításba vesszük. És most, ha az Úr nem bíz ránk több feladatot, szívesebben nyugszunk a Chesapeake Öböl fenekén, mint akárhol másutt az Úr eljöveteleig. De ha több munkát bízott ránk, nem bánthatnak bennünket!”⁵¹

A Baltimore-i Patriol hallott az esetről és a történetek után a következő jelentőségteljes megjegyzést tette: „Az ilyen férfiaknál a mondanivaló megsemmisítése és szavaik betiltása semmit nem jelent”.

Egy másik esetben egy kis Maryland-i városban Bates ezt felelte:

„Igen, Bíró úr, én rabszolgatartás ellenes vagyok, és eljöttem a rabszolgáidért és érted is! Nem tőletek akarjuk elvenni a rabszolgákat, nem ilyen a szándékunk; ha nekünk akarnátok is adni mindet, nem tudnánk mit csinálni velük. Mi azt tanítjuk, hogy Krisztus jön és mindnyájukat meg akarunk menteni.”⁵²

Küldetésük végén hajón indultak haza. Nem vesztegetve sem időt, sem lehetőséget, a hajón kifüggesztették prófétikus táblázatukat, elénekeltek egy zsoltárt, és a közelgő válságról szóló előadással folytatták. Amikor **(549)** az utasok a kikötőben átszálltak a vonatra, Bates a vonaton is folytatta előadását. Meglátogatta a Massachusetts-i partvidék sok szétszórt szigetét, és sokakat a második advent elfogadására vezetett.

Bates az egyik fontos vezető az 1844. augusztusban Exeter-ben (New Hampshire) tartott tábor-összejövetelen, ahol az „igazi éjféli kiáltást” bejelentették. Az történt, hogy Bates volt kiválasztva a reggeli igeszolgálatra a táborban. Buzdította hallgatóit, hogy legyenek hűségesek és nyugodtan biztosította arról őket, hogy Isten egyszerűen csak próbára teszi őket, mivel a késlekedés idejében voltak, és hasonló véleményekkel, amikor Samule S. Snow lóháton a táborba érkezett. Helyet foglalt nővére Mrs. John Couch mellett, és meggyőződését hajtogatta, hogy Krisztus meg fog jelenni a jelzett időben. Mrs. Couch nagyon fellelkesedett, és felriasztotta a hallgatóságot, felkelt és kijelentette „Itt van egy ember istentől küldött üzenettel!” (A teljes történet a 38 táblázaton látható).

Ekkor mindenki tekintete október 22. felé irányult, az a meggyőződés hatotta át a tábor, hogy érkezett Krisztusnak a mennyek mennyéből, vagyis a szentek szentjéből való kijövetelének napja. Ebből a táborból férfiak indultak el a keresztesek buzgalmával, hogy figyelmeztessék az embereket a hátralévő néhány hét alatt. Bates későbbi tevékenységét – a hetedik napi szombat elfogadását és hirdetését, részvételét 1848-ban a szombat-konferenciákon és az üggyel való kapcsolatát, kronológiailag a megfelelő sorrendben kell elhelyezni. Nagy úttörő volt, 1840-től kezdve az Advent Mozgalom minden szakaszában végig megtartotta vezető szerepét. A *második advent útjelzői és főbb eseményei* című (1847) írása az 1840-1847-ig terjedő időszakban az advent események rövid története, ez az első írása a hasonlóak közül.

IV. Himes – a nagy tehetségű újságíró és kiadó csatlakozik az üggyhöz

Bármilyen mértékkel mérve is JOSHUA VAUGHAN HIMES (1805-1895) figyelemre méltó egyéniség volt. Bátor, sokoldalú, és született vezető, kiváló újságíró, a Miller-mozgalom terjedésének segítője és szervezője. **(550)** Jó képességű szónok volt, de a kiadói székben még ennél is nagyobb tehetség. Valóban tehetséges kiadó volt, akinek képessége volt ahhoz, hogy hatást gyakoroljon a nyilvánosságra. Merészségét és gyors cselekvését illusztrálja az a sebesség, amellyel az *Idők jelei* elnevezésű újság első példányát kiadta. Miller első felvetése után, ezt a szükségletet a saját meggyőződésével társítva, egy héten belül szerkesztette is, a semmiből kiindulva.

Feltűnően jó üzleti érzéke és szervezőképessége volt – éppen olyan jól szervezett konferenciákat és óriási sátor-összejöveteleket, mint evangélizációs és ébredési összejöveteleket, és egy nagy kiadói és elosztói rendszert simán és minden felesleges kiadás nélkül vezetett. (Fényképe az 529. oldalon látható) Irányításával az ország legelőnyösebb kiadóját szerezték meg az advent üzenet terjesztéséhez. Talán nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy legjobb tudomásunk szerint egyedülálló tehetség volt ilyen téren az amerikai vagy néhány más ország egyháztörténelmében.

A Miller-mozgalom e fáradhatatlan kiadói és újságírói tehetsége Rode Island-on született. Apja episzkopális lelkésznek akarta kitaníttatni a Brown egyetemen, de egy anyagi csapás tönkretette a családot, és így lehetetlen volt a fiát kollégiumba küldeni. Ehelyett, New Bedford-ba ment szakmát tanulni. 1823-ban megtért és az Első Keresztény Gyülekezethez csatlakozott. Gyorsan kiderült evangélizátori képessége és elhivatottságot érzett az igehirdetésre. Lelkigondozóként kezdte, de hamarosan megbízták, hogy

összejöveleteket tartson a szomszédos iskolában, melyeket ébredések követtek.

1825-ben mint lelki munkás, belépett a szolgálatba. Plymouth-ban kezdett prédikálni és a Massachusetts-i Egyházterületre kinevezték evangélizátornak. Ezután Fall River-ben egy 125 tagú gyülekezetet szervezett, majd 1830-ban meghívták a Boston-i Első Keresztény Gyülekezet lelkipásztorának, 1837-ben lemondott, a Második Keresztény Gyülekezetet kezdte szervezni és építeni a Chardon Street-i ötszáz férőhelyes kápolnájával. Itt talált rá az advent üzenet.

(551) Himes, aki természeténél fogva reformer volt, állandó harcot folytatott korának uralkodó bűneivel szemben. Erőteltjesen küzdött a szeszforgalmazás ellen és William Lloyd Carnison segítsége volt a rabszolgatartás elleni látványos küzdelemben. Valójában Himes Chardon Street-i kápolnája volt a Carrison-féle új-angliai Rabszolgatartás-ellenes Társaság szülőháza.⁵⁴ Himes alapított egy kézműves iskolát és a háború és viszálykodás megelőzésére szerveződött Béke Társaság egyik alapító tagja volt. Igazából az ő gyülekezete lett Boston-ban mindenfajta reform-összejövetel központja. Carrison nagyon kényszeredetten engedte el Himes-t a rabszolgatartás-ellenes tevékenységből, de úgy érezte, hogy Himes-nak minden képességét az Advent Mozgalom szolgálatába kell állítania.

1839. november 11-én William Miller egy előadássorozatot kezdett a New Hampshire-i Exeter-ben. A következő nap, 12-én, a Keresztény Kapcsolat lelkészei egy értekezletre gyűltek össze, ahol Himes a csoport tagjaként megjelent. Mivel az ülést elhalasztották, kíváncsiságból az egész társaság elment Millerhez és mindenféle kérdésekkel halmozták el. Itt hallotta Himes először Millert és itt találkozott vele személyesen, aki ekkor már nyolc éve dolgozott (magányosan és fáradhatatlanul Új-Anglia kis városaiban és vidékein, hirdetve a Megváltó közeli eljövetelét. Nagy hatása volt Miller szerény, mégis határozott válaszainak, amiket a sok kiélezett és néha ravasz kérdésre adott, és Himes meghívta őt, tartson egy előadássorozatot az ő saját Boston-i gyülekezetében. Miller elfogadta a meghívást, és ez az eseménydús nap fordulópontot jelentett mindkettőjük életében és az advent ügyben, és a mozgalomban egy új korszak vette kezdetét.

Himes-ban egyesült a mély lelkiség az igazságtól áthatott mély becsületességgel, annak népszerű bemutatására. Éppen 35 éves volt, kellemes és derűs, jól öltözött, megnyerő személyiségű. Az életerő megtestesítője, hatalmas kezdeményező képességgel. (Fényképe az 529.

oldalon látható) Egész megjelenése bizalmat váltott ki, becsületességét és őszinteségét tükrözte. Viselkedése méltóságteljes, de örökké tevékeny és **(552)** erőteljes támogatója annak az ügynek, amelyben hitt. Miller Himes otthonában tartózkodott, mialatt első előadássorozatát tartotta Boston-ban. Itt több beszélgetést folytatott Miller a második adventről és a millenniumról vallott álláspontjáról, valamint a hozzákapcsolódó próféciaokról.

Ezek a fő szempontok Himes meggyőződésévé váltak, és terhet érzett azért, hogy a millennium előtti igazságot az emberek elé tárja. Megkérdezte Millert, hogy miért nem megy a nagy városokba. Miller azt válaszolta, hogy csak oda megy, ahova meghívják, és eddig nem hívták a városokba. Himes megkérdezte tőle, hogy kész lenne-e elmenni, ha az ajtók megnyílnának előtte, és Miller azt válaszolta, hogy kész bárhová elmenni. Himes azt mondta neki, hogy egy nagy kampányt készít elő – azután megnyílnak majd előtte az ajtók a Mississippitől keletre az Unió minden államában. Ez nemsokára szó szerint be is teljesedett – Miller legmerészebb elképzelésein felül.

Miller szükségét érezte egy nyomtatott eszköznek, mely nézeteit a nagyközönség elé tárná és megvédené őt a köznyelven forgó sértő hazugságoktól. Bostonban a Chardon Street-i kápolnában tartott második sorozat alkalmával felfedte szíve terhét Himes előtt, aki azonnal felajánlotta, hogy elindítja az *Idők jelei* című újságot. Amit meg is tett a közvetlenül következő héten – pártfogók és előfizetők nélkül, egyetlen dollár tőkével. Ezt a dollárt egy Maine állambeli idős tengerészkapitány adta. A kezdő szám február 28-án jelent meg. És amikor találtak egy állandó, rabszolgatartás-ellenes bostoni kiadót, az első számot újrakiadták, mint 1. szám. I. kötetet, 1840. március 20-i dátummal.

Az adventben hívők örömmel üdvözölték az újságot, míg az advent ellenfeleit nagyon nyugtalanította. Először arra szánták e lapot, hogy a Krisztus második eljövételéről, a próféciaokról, az imáról, bibliatanulmányozásról, újjászületésről, stb. való témák megvitatására legyen eszköz. Felekezeti volt, és kezdetben mind az ellenállóknak, mind a támogatóknak volt egy fórum a hasábjain, ahol nézeteiket megvitták. De az idők múltával az adventisták álláspontjainak bemutatására korlátozódott.

Megállapodtak, hogy Miller nyomtatott *Előadásait* újra kiadják **(553)** és Himes szívesen vállalta a kiadás feletti felügyeletet. Ötezer további példányt adtak el anélkül, hogy abból Himes-nak bármi haszna lett volna. Ahogy az ellenállás erősödött, Himes Miller állhatatos barátja lett, mindig ott, ahol a

csata a legsűrűbb és legforróbb volt. Himes ezután Miller *Előadásainak* harmadik kiadását is megvalósította, és ettől kezdve ő volt az advent irodalom kiadásának és elosztásának a felelőse. Vázlatokat, brossurákat, könyveket, traktátokat, énekeskönyveket, nyomtatványokat, röplapokat adott ki. Több nehézséget okozott az a probléma a terjesztésben, hogy kevés működő nyomda volt. De a találékony Himes fölhalmozott egy nagy mennyiségű irodalmat és szétküldte azokat posta- és szerkesztőhivatalokon keresztül az országba, különböző raktárakba, elosztóhelyekre és könyvtárak olvasó termeibe. Hajó- és kikötő munkások helyezték el a könyvkötegeket a világ különböző kikötőibe induló hajókon. Az Atlanti Óceán partvidékén ellátta a világítótornyok őrét az odafelé tartó hajókon elhelyezett irodalommal, hogy ők is olvashassák az adventről szóló híreket.

Himes abban való törekvésében, hogy New York város lakosságával is megismertessék az advent üzenetét, egy újságot alapított, az *Éjféli Kiáltást*, egy nagy evangélizáló sorozattal kapcsolatban. Több héten keresztül napi tízezer példányt nyomtattak, és az utcákon újságosok árulták, vagy osztogatták. Amikor az összejövétel befejeződött, az újságot helyi lapként jelentették meg. Ettől kezdve következetesen alkalmazták azt az eljárást, hogy új helyen, ahol egy nagyobb evangéliumizációs programot kezdtek egy hétre vagy egy hónapra, indítottak egy újságot is. Néha ezeket az ideiglenes újságokat az előadások végén megszüntették, és az előfizetőket átadták az állandó újságoknak. Másutt az érdeklődés olyan nagy volt, hogy folytatták ezen időszakos újságok nyomtatását.

Himes nemes szívű, nagylelkű és önzetlen ember volt. A kiadói vállalkozásból felgyülemlett pénzalapot a második advent üzenetének terjesztésére fordította.⁵⁵ Kb. hússzezer mérföldet (32.000 km) utazott, legtöbbször naponta tartva előadásokat, **(554)** és kb. ötezer összejövételt tartott, beleértve az egész napos sátorösszejövétel-sorozatokat is. Sok szempontból Himes volt a Miller-mozgalom vezető egyénisége – egy emberi energiaforrás, örökké szorgalmazva a kiadás és az igehirdetés ügyét, és szervezve a mozgalommal összefüggő sokrétű vállalkozásokat. Bár Miller volt valójában a vezető, de a felelősséget átadta Himes-nak, akiben teljesen megbízott. A kapcsolat olyan volt kettőjük között, mint apa és fia. Erről a következőket mondja nagyon meghatóan Himes:

„Inkább legyünk társai egy olyan embernek, mint William Miller, és álljunk mellette szomorúságban és örömben az élő Isten ügyéért, mint társuljunk ellenfeleivel, és élvezzük e világ összes megtiszteltetését.”⁵⁶

Közvetlenül a kiadói munka mellett fő tevékenysége a nagy táborösszejövetelek szervezésében nyilvánult meg. 1842 májusában, a Bostonban tartott általános gyűlésen elhatározták, hogy megpróbálnak hasonló terv szerint sátor-összejöveteleket tartani, mint a metodisták. Az első sátrat, mint már említettük, előzőleg Kanadában állították fel, az Államokban pedig az elsőt a Massachusetts-i East-Kington-ban, mindkettőt 1842 júniusában. Később Himes volt ezeknek a felügyelője, és mindent az ő ismert eredményességével intézett. A terület bekerített volt Bostonban és a Portland-i vasútnál. Magas fák árnyéka és a szomszédos ligetek szolgáltatnak csendes pihenőhelyet az imára. Hét-tízezer ember jelent meg naponta, jöttek egész Új-Anglia területéről. Egyik összejövetelen Himes elmondatta az emberekkel, hogy hogyan és kiktől hallották az advent üzenetet – Miller előadásai, az Idők jelei, stb. keresztül. Az arany, ezüst és ékszer áldozatok ezer dollárt tettek ki, - ez egy nagy összeg volt abban az időben.

Bár Himes vezette a tábor-összejövetelek intézményét, azonban az minden várakozáson felül megnövekedett, és túlnőtt azon, hogy bárki emberfia egyedül intézhette volna.

De Himes-ről többet majd később.

JEGYZETEK

1. 1867-ben Providence-ben, Rhode Islandon, Directory-ban orvosként jegyezték be, amikor odaköltözött. És 1886-ban, a legutóbbi Directory bejegyzésben ugyanúgy szerepel orvosként, mint lelkészként.
2. *Providence Journal*, 1886. február 5. 3. o.
3. Josiah Litch, „The Rise and Progress of Adventism,” in *Advent Shield*, 1844. május. 54. o.
4. *I. m.* 54, 55. o.
5. *I. m.* 56. o.
6. *Signs of Times*, 1841. szeptember 1. 85, 86. o.
7. *I. m.* 1841. augusztus 2. 72. o.
8. Midón Fitch 1836, május 13-án megszervezte Charles G. Finney Broadway-i Gyülekezeti Imaházában, az újonnan elkészült óriás imaházban, ami 3.000 férőhelyes volt, majd utána Hardtforban, lehetősége volt hogy tartson egy prédikációt. Ezután felolvasta az új tagok névsorát, majd az Alapelvek Nyilatkozatát, a Szabályokat, a Hitvallást és a Megállapodást, amelyhez mindannyian nyilvánosan hozzájárultak. Végül beszélt nekik egy egyházzal és felajánlott egy áldástkérő imát. Ez azt mutatja, hogy milyen nagy megbecsülésben tartották Fitch-t. (Susan H. Ward, *The History of the Broadway Tabernacle Church*, 28. o.)
9. Eredeti bizonyítvány, 1832. november 7-re keltezve, az Advent Forrás Gyűjteményben van.
10. Charles Fitch, *Slaveholding Weighed in the Balance*, 5, 31, 32. o.
11. Fitch kézírásos levele Millerhez, 1838. március 5.
12. Litch, „The Rise and Progress of Adventism,” in *Advent Shield*, 1844. május, 56. o.
13. Az eredeti az Advent Forrás Gyűjteményben van.

14. Charles Fitch, *Views of Sanctification, Preface*, 3. o.
15. Charles Fitch, *Letter to the Newark Presbytery*, 3. o.
16. Charles Fitch, *Reasons for Withdrawing From the Newark Presbytery*, 3, 12. o.
17. Nagyobb érdeklődéssel faltam, mint bármely olyan könyvet, amit valaha is olvastam; és továbbra is ugyanolyan érdeklődést érzek iránta, amikor hatodszor kezdem el (Fitch, *Letter to Rev. J. Litch, on the Second Coming of Christ*, 6. o.).
18. Ez az idézet alátámasztja Cotton Mather és Thomas Prince bizonyágtételét. (Ezekről lásd *Prophetic Faith* II. kötet.)
19. Charles Fitch, *Letter to Rev. J. Litch, on the Second Coming of Christ*, 8, 9. o.
20. -----
21. Fitch kézírásos levele „Brother and Sister Palmer”-hez, 1842. július 26.
22. *I. m.*
23. *Signs of the Times*, 1841. december 15.
24. Joseph Bates, *Second Advent way Marks and High Heaps*, 10, 11. o.
25. Fitch kézírásos levele feleségéhez, 1842. június 3.
26. *Midnight Cry*, 1843. február 3. 15. o.
27. Fitch kézírásos levele feleségéhez, 1842. június 14.
28. Fitch kézírásos levele feleségéhez, 1842. június 17.
29. Fitch kézírásos levele feleségéhez, 1842. június 28.
30. *Midnight Cry*, 1844. június 6. 372. o.
31. *I. m.* 1843. december 21. 167. o.
32. O. J. Hodge, *Reminiscences*, 30. o.
33. *I. m.* 51. o.
34. Editorials, *Cleveland Herald* 1844. január 23. és február 13.
35. *I. m.* 1844. március 18. 31. o.
36. Fitch kézírásos levele feleségéhez, 1844. április 16.
37. *Krisztus második eljövetele*, 1843. március 8.
38. *I. m.* 1843. május 10, 17.
39. *I. m.* 1843. június 7.
40. *I. m.* 1843. június 21.
41. *I. m.* 1843. július 26.
42. *I. m.*
43. Lásd *Midnight Cry*, 1843. szeptember 21.
44. *Cleveland Herald*, 1844. július 6.
45. *I. m.* 1844. augusztus 12. 2. o.
46. *I. m.* október 21. 2.o.
47. *I. m.* október 22. 3. o.
48. *Midnight Cry*, 1844. október 12. 124. o.
49. *Joseph Bates vén önéletrajza* alapján.
50. Joseph Bates, *Önéletrajz*, 277. o.
51. *I. m.* 279. o.
52. *Newark Daily Advertiser*, 1844. március 2.

53. Joseph Bates, *Önéletrajz*, 281. o.
54. *The Liberator*, 1842. május 20; lásd még Everett Dick, *Founders of the Message*, 70, 71. o.
55. Litch, „The Rise and Progress of Adventism”, *Advent Shield*, 57, 58, 85, 86. o.
56. Himes, *Views of the Prophecies*, v. o.